

ra que es va arribar a conclusions interessants sobre la diferència de gènere en les remuneracions.

Finalment, Laurent Herment (CNRS) i Luca Andreoni (Universitat Politècnica de les Marques-Universitat de Bordeus) van reblar la jornada amb una aportació contemporània al debat sobre els ingressos al món rural des del cas francès. La seva comunicació, «French Agriculture, Employment and Wages in the First Half of the 20th Century», va posar l'atenció en les possibilitats d'extreure notícies sobre ingressos familiars incloent les dades sobre treball femení i infantil, a partir d'algunes de les grans macroenquestes confeccionades en el país veí durant la primera meitat del segle xx, malgrat els problemes que sempre es generen amb aquest tipus de font. Tot plegat, va motivar un interessant debat.

Com hem pogut veure, el seminari va servir per il·lustrar la problemàtica que apuntàvem a l'inici d'aquest text. Al llarg de les sessions es va discutir sobre la diversitat de salaris, i de sèries d'aquests, i de l'interès que tenen per a l'historiador. També van estar molt presents en el debat l'estructura i la naturalesa dels ingressos en les economies familiars i la seva incidència en els processos de diferenciació social.

Arnau Barquer Cerdà
i Eduard Díaz Capallera ■

Fotografia: Eduard Díaz Capallera

Entre els passats 20 i 22 d'octubre tingué lloc a Alguaire el IX Congrés sobre sistemes agraris, organització social i poder local als Països Catalans; aquesta edició, sota el títol de «Recs històrics; pagesia, història i patrimoni», amb tres sessions dedicades respectivament a les relacions socioeconòmiques relacionades amb el regadiu, el seu marc institucional i la gestió del patrimoni arqueològic, cultural i paisatgístic que se'n deriva.

La conferència inaugural, duta a terme pel professor Vicente Pinilla, presentà un estudi sobre l'empremta hídrica de l'agricultura. Introduí un debat que va més enllà de l'evident impacte econòmic positiu que han generat els sistemes d'irrigació impulsats des del segle xix. El treball ha servit, per una banda, per il·lustrar com el regadiu ha permès produir en zones climàticament àrides o semiàrides amb uns nivells de productivitat destacables; però per contra, ha obert el debat sobre el creixement econòmic ecològicament sostenible. Amb la intervenció de Pinilla, s'ha pogut, per tant, lligar els aspectes econòmics, el paper de les institucions i organitzacions econòmiques i la gestió mediamiental, temes sobre els quals versaven les aportacions del congrés.

La primera de les sessions del congrés, dedicada a les relacions socials i econòmiques entorn de l'aigua, comptà amb tres ponències que tenien a veure amb períodes històrics ben diferents, per tal de donar una visió de continuïtat històrica entorn de l'evolució del regadiu. Cronològicament, cal començar citant les

aportacions de Marta Monjo, sobre la conflictivitat de la sèquia Major d'Aitona i Seròs, i els canvis durant el període de feudalització del territori. Salvador Calatayud, per la seva part, amb l'exemple del regadiu valencià del segle xix, dibuixà el condicionament de les experiències i interessos socials sobre la llei d'aigües, i la interacció —i lluita— que es produí durant tot el segle entre els interessos de l'estat i els de les comunitats de regants i el poder local, que acabaren conservant cert marge d'autonomia. Joan Josep Mateu centrà la tercera de les ponències en la posada en funcionament del canal d'Aragó i Catalunya i l'impacte econòmic positiu que aquest tingué per al territori: permeté incrementar la productivitat i evità el despoblament, però també suposà uns grans costos econòmics, afavorí especialment els grans propietaris i, de retruc, incrementà l'associacionisme agrari.

Les set comunicacions presentades en aquesta primera sessió —relatades pel professor Joan Busqueta—, en la línia oberta pels ponents, posaren en valor el paper del regadiu com a xarxa vertebradora del territori, i com aquest afavoreix el sosteniment econòmic; per exemple, la comunicació presentada per Llorenç Ferrer, sobre el paper dels horts com a garants de la subsistència de la família pagesa; també, el creixement agrari preindustrial —i l'acumulació primitiva de capital—, com posà de manifest, entre altres, la comunicació presentada per Enric Vicedo. Un altre aspecte força present en aquest primer bloc fou el de la

IX Congrés sobre sistemes agraris, organització social i poder local als Països Catalans

«Recs històrics; pagesia, història i patrimoni»

Alguaire, 20, 21 i 22 d'octubre de 2016

Fotografia: Departament d'Història, UdL

conflictivitat social entorn dels drets d'ús de l'aigua, omnipresent, també, en la globalitat dels estudis presentats.

La segona de les sessions, amb el títol de «Marcs institucionals entorn dels recs històrics», s'obrí amb una ponència d'Helena Kirchner sobre la gestió dels sistemes hidràulics a les Illes Balears durant els anys previs i posteriors a la conquesta. Posà de manifest la feudalització d'un sistema ja existent i la prioritització dels usos industrials de l'aigua mitjançant l'explotació de molins en detriment de la irrigació. Tomàs Peris Albentosa, en la segona de les ponències, amb l'exemple de la sèquia de Montcada —exemple d'institució exitosa de gestió de l'aigua—, posà de manifest una dinàmica institucional que garantia l'eficiència hídrica mitjançant un control social participatiu que disminuïa el risc de conflictivitat; aquest tema ja havia estat apuntat en la comunicació presentada per Enric Vicedo durant la primera sessió.

De fet, el sistema de gestió dels recs fou el pal de paller de les set comunicacions presentades en aquest bloc i relata des per Antoni Passola: l'aspecte dels canvis —i, especialment, les continuïtats— institucionals després de la feudalització, amb Ferran Esquilache; l'enfortiment de l'estat en època moderna, tractat per David Bernabé; o les lluites d'interessos, amb l'expansió de plantacions d'arròs

a l'Empordà del segle XVIII i amb la proliferació de fàbriques de llum a la conca del Segre durant la segona meitat del segle XX, tractades per Pere Gifre i Ignasi Aldomà respectivament, donaren una visió molt interessant del continuat interès pels usos de l'aigua en perspectiva històrica i els marcs institucionals que se n'han derivat.

Finalment, en el tercer dels blocs, dedicat a la gestió del patrimoni del regadiu, hi hagueren cinc ponències, una comunicació i un treball de camp realitzat en relació amb la sèquia de Fontanet. Així, es presentaren projectes per posar en valor el patrimoni arqueològic i paisatgístic entorn dels usos de l'aigua. També, es criticaren les pèrdues patrimonials que s'han produït i s'estan produint encara en aquest àmbit. A més dels treballs sobre les sèquies de Pinyana i Fontanet, i dels Canals d'Urgell, s'evidencià la labor realitzada pel Centre d'Estudis Ignasi Iglésias per tal de donar a conèixer les restes arqueològiques i la importància històrica del Rec Comtal de Barcelona. També es reivindicà la necessitat d'apostar per la capacitat agrària per a la preservació del patrimoni paisatgístic dels regadius històrics del Tàrrida i el Xúquer, amb la ponència realitzada per Vicent Sales, així com la importància d'apostar pel patrimoni com a eina pedagògica que creï coneixement social, posada en valor amb la ponència de Jordi Bolòs i Imma Sánchez-Boira. Aquests són alguns exemples de les accions que es poden realitzar en aquest àmbit, en què encara queda molt camí per recórrer.

Gabriel Ramon Molins
Departament d'Història, UdL ■

Dissabte 22 d'octubre, treball de camp sobre la sèquia de Fontanet i la sèquia de Torres de Segre.
Fotografia: Departament d'Història, UdL.